

فخر آفاق پارسا

فخر آفاق پارسا؛ نخستین روزنامه‌نگار زن تبعیدی ایران

فخر آفاق پارسا مادر مرحوم فرخ رو پارسا در سال ۱۳۰۰ بدلیل چاپ مقاله ای درباره برابری تعلیم و تربیت دختر و پسر از تهران تبعید و نشریه اش بسته شد. فخر آفاق پارسا از اولین زنان روزنامه نگار دوران مشروطیت، نخستین زن روزنامه نگار در تاریخ ایران که تبعید را تجربه کرد و مادر نخستین وزیر زن ایرانی، یعنی فرخ رو پارسا است. فخر آفاق پارسا در سال ۱۲۷۷ شمسی در تهران متولد شد. در خانه پدری معلم سرخانه داشت و زبان های عربی و فرانسه را جداگانه آموخت و هنگامی که تنها ۱۴ سال داشت، در یکی از دبستان های تازه تاسیس شهر تهران، شروع به تدریس کرد. در سال ۱۲۹۱ شمسی در همان مدرسه با مادرشهر خود، که مدیر مدرسه بود، آشنا شد و در ۱۵ سالگی به خواستگاری پسر او جواب مثبت داد. همسرش، فرخ‌الدین پارسا، در آن زمان، مدیر داخلی روزنامه‌ی «ارشاد» بود. اندکی پس از ازدواج فخر آفاق پارسا به همراه همسرش به مشهد رفت و در آنجا در مدرسه دخترانه «فروغ» به تدریس خود ادامه داد و همچنین توانست هم زمان به همراه همسرش، مجله «جهان زنان» را در مشهد منتشر کند. اولین شماره مجله جهان زنان به مدیریت فخر آفاق پارسا، در شهر مشهد در ۱۵ بهمن ۱۲۹۹ فوریه ۱۹۲۱م منتشر شد. شماره اول آن در ۲۴ صفحه به قطع کوچک در مطبوعه سربی (مشهد مقدس، مطبوعه طوس) طبع و در تاریخ ۱۵ دلو (بهمن) ۱۲۹۹ مطابق ۲۵ جمادی الاولی ۱۳۳۹ قمری و ۴ فوریه ۱۹۲۱ میلادی منتشر شده است. فرخ دین پارسا، که تجربه روزنامه نگاری در روزنامه های بهار، رعد، اخلاق و ... را داشته، نخستین مردی است که صاحب امتیاز نشریه تخصصی زنان شده است. فخر آفاق پارسا در طلیعه‌ی مجله جهان زنان، بشارت داده که «مجله جهان زنان، به مفاد (طلب العلم فریضه علی کل مسلم و مسلمه) با مسلک مستقیم (تذکار لزوم تعلیم زنان)» با مقالاتی در موضوعات «اخلاقی، تعلیمی، طرز خانه داری، وضع سلوک اطفال، اناث با والدین، معلم، خویشان، بالاخره شوهر و اطفال بر وفق مقررات اسلامی، مکتبی باز» انتشار خواهد یافت. روی جلد مجله جهان زنان تاکید شده بود: «این مجله فقط راجع به امور زندگانی و لزوم تعلیم زنان نگارش می‌یابد.» در شماره اول، اهداف مجله در «تربیت خود، تعلیم نوع خود، ثبوت و الامقامی خود، اثبات لزوم پیروی از شرایع نبوی به اسرع مایمکن و بالاخره تذکار روش زندگانی و سلوک با سرپرستان و شوهر ...» با تاکید بر اینکه «عمل و امل ما تنها از روی شرایع نبوی و دین حقه اسلام است و آنچه می‌خواهیم از همان اوامر حضرت حق طلب می‌کنیم» مطرح شد. پس از انتشار شماره چهارم مورخ شعبان ۱۳۳۹ ق چون مدیر مجله، فرخ دین پارسا به تهران منتقل شد، اداره مجله هم به تهران انتقال پیدا کرد. «شماره پنجم، سال اول جهان زنان، در تهران به برج میزان (مهر) ۱۳۰۰ ش در ۲۲ صفحه در قطع کوچک خشتی و با چاپ سربی (طبعه برادران باقرزاده) طبع و توزیع گردید». نگرش حاکم بر مجله جهان زنان در مشهد با مجلات تخصصی زنان تفاوت زیادی داشت. فخر آفاق پارسا در مقالات مجله تاکید می‌کرد که در شرایط کنونی زنان نباید در سیاست دخالت کنند و یا با مخالفان حقوق زنان سر ستیز داشته باشند. او وظیفه فعالان حقوق زنان را در این می‌دانست که «با همان عطوفت و عواطف و صداقت و تقاضای حمایت از مردان زمامدار، عجالتاً استدعا و تمنا نمایند که وسیله تعلیم و تعلم زنان را بیشتر فراهم نموده و نشر معارف را بین زنان در تمام شهرها توسعه دهند». این اختلافات عقیده، گاه زمینه مباحثه بین مجلات را فراهم می‌آورد. اما نگرش نسبت به مسئله زنان در شماره پنجم «جهان زنان» تغییر یافت و لحن انتقادی تیزی به خود گرفت. دو مطلب نشریه با عنوان «لزوم تعلیم زنان» و «از حالا» که به انتقاد از وضعیت زنان و عدم برابری آنان با مردان پرداخته بود موجب مخالفت‌های بسیار شد. در نهایت منجر به بسته شدن مجله و تبعید فخر آفاق پارسا که در آن زمان باردار بود، به قم شد تا نخستین زن روزنامه‌نگار تبعیدی در تاریخ ایران لقب بگیرد. تبعید وی اعتراضی از سوی روزنامه نگاران زن به همراه نداشت و حمایتی از او صورت نگرفت. فخر آفاق پارسا پس از دو سال در تبعید، اعلانی از قم خطاب به مشترکان جهان زنان، به روزنامه «ایران» (۲۲ قوس ۱۳۰۱) با عنوان «از قم به مشترکین زنان» می‌فرستد و ضمن اینکه گلایه می‌کند «عاقبت نه تنها به زنان آزادی تعلیم گسترده، داده نشد که حتی آزادی بحث و انتقاد از مردان هم سلب شد»؛ از مشترکان مجله جهان زنان می‌خواهد که میزان اشتراک پرداخته نشده را، به وی اطلاع بدهند و او در قبال این قرض، آنها را مشترک یکی از مجلات زنانه «زبان زنان» یا «عالم نسوان» کند تا «باین وسیله من ادای دین کرده مشترکین هم به استیفای حقوق خویش موفق و هم به قرانت مجله زنانه نایل گردیده...» فخر آفاق پارسا به همراه همسر و فرزندان دو سال در تبعید به سر برد. بعد از بازگشت به تهران، سعی داشت «دوباره مجله جهان زنان را در سال ۱۳۰۹ منتشر کند اما دولت وقت اجازه انتشار آن را نداد». او به عضویت «جمعیت نسوان وطنخواه» در آمد و در مجله «نسوان وطنخواه» و «عالم نسوان» می‌نوشت. از تاریخ فوت فرخ آفاق پارسا اطلاعی در دست نیست

